

Una vegada més, l'historiador Marià Ribas i Bertran, amb el seu llenguatge inspirat i poètic, ens introdueix en el món del Mataró antic i ens presenta -i dibuixa- les peces de vidre esmaltat mataronines.

ELS ANTICS VIDRES ESMALTATS MATARONINS

La fabricació del vidre a Mataró és d'origen antiquíssim, esplèndidament demostrat per les excavacions arqueològiques, que han posat al descobert forns, materials abundants i desferres d'aquesta indústria en les florents vil·les romanes d'Iluro.

L'art de fabricar el vidre al llarg del temps, en un ininterromput romiatge, donà renom a la ciutat, conduït per homes d'indústria i intel·ligència que exhibien uns vidres d'estètica ponderació que extasiaven la gent que concorria a fires i mercats, que sabien fer les coses ben fetes, i que aconseguiren de triomfar en el món de les belles arts i situar-se a nivell dels productors europeus més privilegiats, amb nom ponderat mundialment.

Les peces, amb el temps i la pràctica, evolucionaren en forma i elegància. Fins i tot, en determinats moments, la forma donà fesomia espiritual a la matèria.

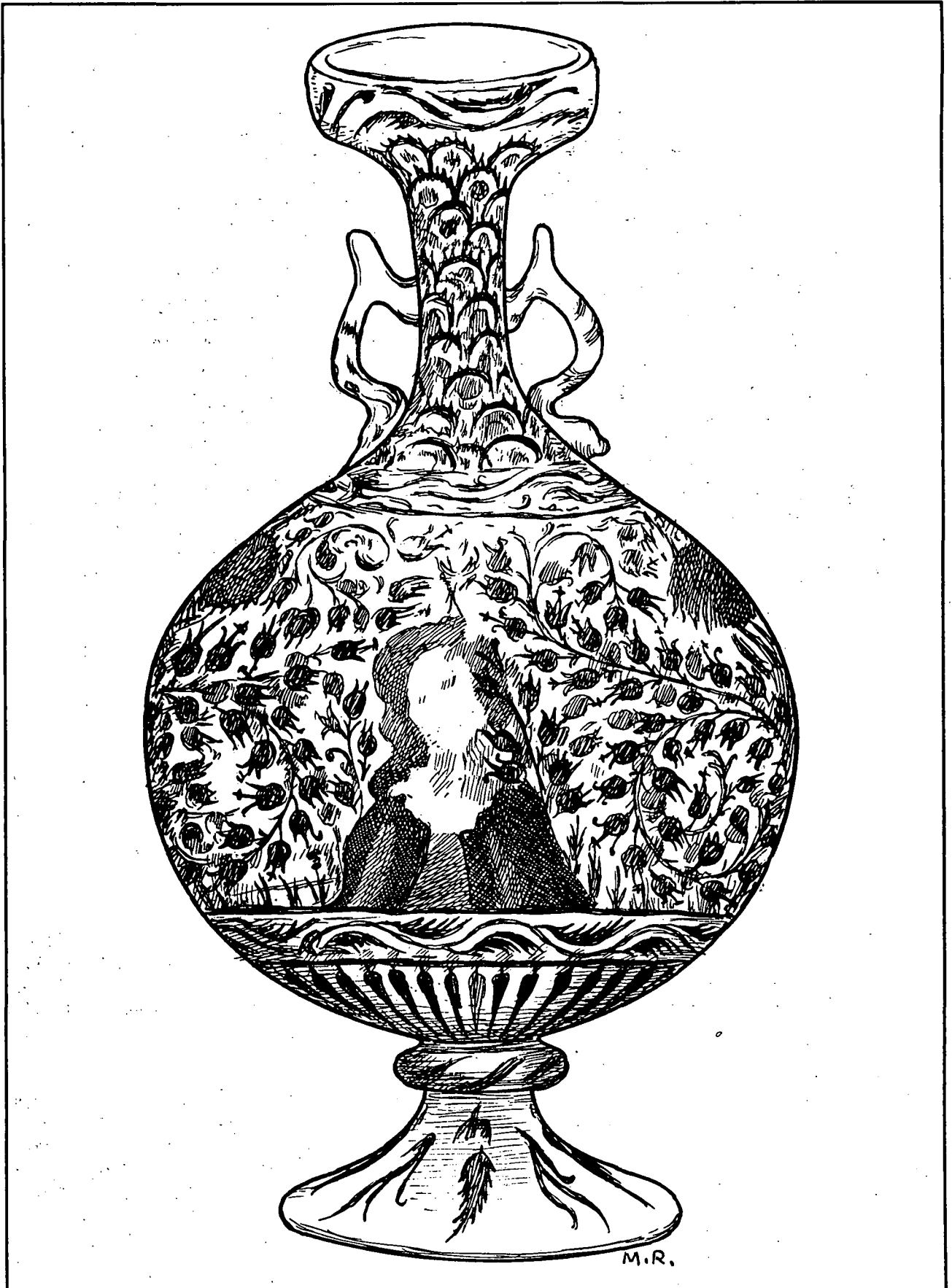
Entre els segles XV i XVII una innovació, la decoració de les peces amb esmalts, va introduir-se al vidre mataroní. Sorpren la riquesa d'esmalts, perfectament compostos, amb matisos de gràcia inusitada i exquisida, que ajusta els elements ornamentals amb admirable harmonia.

Amb el dibuix de dues peces ricament esmaltades volem demostrar l'esplèndida ornamental dels antiçs vidres esmaltats mataronins, encara que ens dol de no poder presentar-los amb els seus variats matisos de color, per tal de fer reviure amb claredat l'art del vidre decorat.

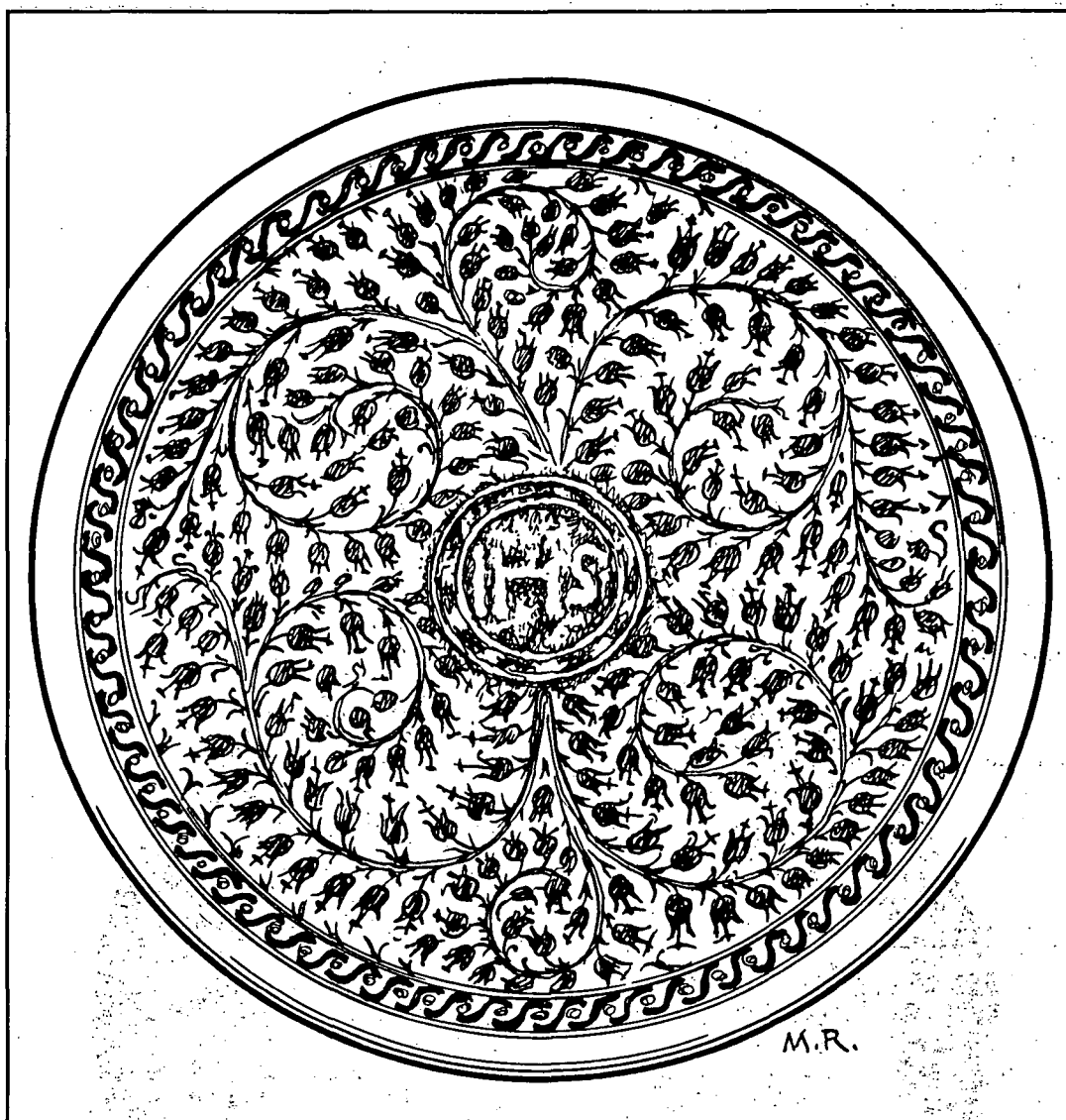
Però abans de continuar hem de parlar d'un patrici nostre, en Francesc Cabot i Ferrer, col·leccionista i estudiós de l'antic vidre esmaltat. Va néixer a Mataró l'any 1820 i fou un meritíssim argenter orfebre. Essent encara jove, i ple d'envejable activitat, muntà obrador a Barcelona, on residí, i on esdevingué famós dintre del gremi dels argenters. Morí l'any 1895, però l'obrador fou continuat pels seus fills, en Francesc, nascut a Mataró el 1848, l'Emili i en Joaquim, nascuts tots dos ja a Barcelona.

Hem de parlar ara de l'Emili Cabot, el qual durant molts anys fou director artístic de l'obrador de joieria. Dotat d'una sòlida formació artística i afanyós d'ampliar coneixements, pogué realitzar nombrosos viatges a l'estranger, i conèixer, per tant, els fons i les importants col·leccions d'obres d'art exhibides en els grans museus europeus.

Als divuit anys, empès per la seva educació i sensibilitat artístiques, inicià el col·leccionisme d'antigalles, que el captivaven per la seva bellesa. Entre els objectes d'art que aplegà, pogué agrupar un valuós conjunt de vidres esmaltats antics, de producció catalana, dispers en diversos països europeus i algunes localitats espanyoles. Especialitzat en aquesta modalitat del vidre, identificà amb tota garantia la procedència i l'origen de les peces i els centres de producció catalana de nombrosos vidres, datables entre els segles XV i XVII, que fins aleshores havien estat documentats com a manufactures de forns estrangers. Fins i tot, a partir del seu coneixement, va fer rectificar la documentació d'uns vidres artístics exposats al Museu del Louvre, catalogats com a ve-

Ampolla de vidre esmaltat fabricada a Mataró, Segle XVI.
Col.lecció de València de Don Juan, Madrid.

Fruitera de vidre esmaltat fabricada a Mataró. Segle XVI.
Col·lecció de València de Don Juan, Madrid.

necians des de feia molts anys, i que eren de fabricació catalana. Aquest fet imposà la revisió de moltes altres col·leccions en què també vidres catalans havien estat considerats com a venecians fins aleshores.

No és pas al nostre abast d'aprofundir sobre el tema, que prou maldecaps ha donat als especialistes. Però no podem pas deixar de pensar en la possible influència de certs vidriers venecians que treballaren en els forns de la nostra localitat. És una coincidència que deixem apuntada a manera de suggeriment purament personal (1).

Emili Cabot arribà a formar una important col·lecció de vidres esmaltats, conjunt valuós i únic en el món, mai igualat per cap altre col·leccionista.

Morí a Barcelona el 27 de febrer de 1924, a l'edat de seixanta-sis anys. En el seu testament disposà la donació completa de la col·lecció de vidres esmaltats al Museu d'Art i Arqueologia de Barcelona, amb certes condicions, una de les quals ordenava la retolació de les peces en llengua catalana.

L'historial que succintament acabem de donar, ens informa de la gran expansió que tingueren les produccions de vidres catalans, elogiades per antics viatgers i comparades a les dels forns venecians, els de més prestigi. L'historiador Joaquim Folch i Torres ha remarcat la bellesa, la qualitat i la puresa del cristall dels vidres catalans, que competiren amb els de Venècia (2), i afegeix com a testimoni, que els autors antics elogiaren l'esplendor de la producció dels nostres vidriers i la fama aconseguida per Barcelona, i

Mataró al seu costat, arreu d'Europa, durant els segles XV, XVI i XVII.

Després de tot això, volem parlar de dos excel·lents objectes de vidre esmaltat, de fabricació mataronina, existents en la famosa col·lecció de l'Institut de València de Don Juan, fundat a Madrid pel notable col·leccionista d'objectes sumptuaris Guillermo J. de Osma. Es tracta d'una fruitera i d'una ampolla en forma d'amforeta, que coneguérem mercès a l'il·lustre historiador vigatà Mn. Josep Gudiol i Cunill (3) i Joaquim Folch i Torres.

La fruitera amida 215 mil·límetres de diàmetre, per 85 d'alçària; presenta un medalló circular al centre, que clou l'anagrama Jesús, del qual surten uns brots vegetals que es desenrotllen en elements espirals, formant una composició que omple tota la superfície, i amb una entonació que combina els esmalts verd, groc, blau, negre i blanc. L'ampolla amida 265 mil·límetres d'alçària i té el ventre esfèric, sostingut per un peu còmic, sortit d'un nus aixafat; el coll és estret, de molta esveltesa, rematat en brocal, envasat com una petita conca. Dues ansetes molt gracioses, amb banyot inferior i brot superior, acaben de donar elegància i gentilesa al pitxer. És de vidre transparent, de tonalitat lleugerament oliosa, i decorat a base de brots vegetals serpentejants, que omplen el ventre, i que van dels frisos de la part superior a l'inferior; el coll està omplert amb unes escates que simulen una mena de plomes de paó. En el ventre, al davant i al darrera, pren importància el bust d'una dama. La decoració està interpretada en esmalts verd, blanc, blau i groc. Aquestes dues peces, que semblen germanes per llurs característiques, mossèn Gudiol les data de finals del segle XVI o principis del segle XVII i Folch i Torres concretament del segle XVI.

D'entre els vidres decorats mataronins cal destacar preferentment tres especialitats remarcables. La primera, a base de flors, plantes i figures de colors vitrificats al foc constituint l'esmalt. Hi pertanyen les dues peces que abans hem ressenyat. La segona, inclouria els vidres decorats amb lacticinis, pasta de color amb dibuixos destacats en la superfície transparent. Els vidres ornats amb afegiment de peces ondulades o foses, formarien la tercera.

El prestigi dels vidres mataronins era molt influït per les exigències del gremi dels vidriers, un dels més primmirats de cara a mantenir la qualitat i la categoria de les produccions.

Es regia per unes ordenances que, per tal d'obtenir el certificat de mestratge, exigien un aprenentatge de quatre anys, dos anys més de pràctiques diverses i un rigorós examen teòric i pràctic.

Tot el que lleugerament hem ressenyat, ens permet d'afirmar que els vidres decorats són una de les més prestigioses modalitats de l'art del vidre i que els historiadors han donat a conèixer aquestes peces sense regateig, aportant coneixements inèdits, remarcant el prestigi que assoliren, plantejant les qüestions d'origen de manera rigorosa i, a partir de controvèrsies, arribant a fixar les justes datacions, identificacions i els llocs de procedència de manera concreta i absoluta.

És molta la feina feta pels investigadors; però per la nostra part desitjaríem veure destriada, dintre de tot el conjunt, la part de glòria que pertany a la producció mataronina.

Sabem que per aconseguir tal ambició caldria un esforç d'investigació i recopilació, que es multiplicaria a mesura que les dades i els elements dispersos es poguessin agrupar i que pressuposaria un treball final de modelatge i estudi. Però, pel que fa a les dades, tard o d'hora, es pot fer combinacions amb un esperit ample.

Fins ara les notícies conegudes de la producció vidriera mataronina no són tan abundants com voldríem, però són suficients per deixar-nos veure la seva magnitud rellevant. En elles descobrim la destresa dels vells vidriers mataronins, que saberen compondre i crear bellesa en una tècnica franca, una d'ingenuïtats, i les facultats d'uns grans mestres de la composició decorativa, que omplien amb abundor d'inspirats matisos les superfícies d'unes peces que tenien la virtut de l'expressió.

Cal ser agraïts d'aquests artistes esmaltadors del vidre, patrimoni de la nostra ciutat.

Marià Ribas i Bertran

NOTES.

- 1.- RIBAS i BERTRAN, Marià. *Origen i fets històrics de Mataró*. Mataró, 1934. Pàgs. 133-135.
RIBAS i BERTRAN, Marià. *La antiga indústria vidriera*. Periòdic *Mataró*, 28 agost 1940.
- 2.- FOLCH i TORRES, Joaquim. *Els antics vidriers catalans esmaltats*. Barcelona, 1926.
- 3.- GUDIOL, Pvre., J. *Dos vidres esmaltats*. *Gasetta de les arts*. Barcelona, març i juny 1924.